

СТЕФАНА ПАУНОВИЋ-РОДИЋ*
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Београд, Србија

ДАЛИБОР СОКОЛОВИЋ**
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Београд, Србија

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ЛЕКТОРАТА СЛОВАЧКОГ ЈЕЗИКА НА УНИВЕРЗИТЕТУ У БЕОГРАДУ

Рад доноси хронолошки приказ развоја званичног лектората Републике Словачке на Универзитету у Београду од његовог оснивања школске 1997/98. до данас. Појединачно су сагледана педагошко-научна остварења и образовни доприноси петоро лектора словачког језика који су учествовали у раду лектората на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду.

Кључне речи: лекторат словачког језика, Катедра за славистику у Београду

Почетак развојног пута словакистике на Универзитету у Београду¹ везује се за школску годину 1952/53. и ступање Михала Филипа, зачетника југословенске научне словакистике, на дужност лектора за словачки и чешки језик на тадашњој Катедри за источне и западне словенске језике и књижевности. Кадровско и стручно оснаживање Групе за словачки језик и књижевност наступа осамдесетих година прошлог века, преваходно ангажовањем београдских и гостујућих новосадских словакиста. Крајем протеклог века стекли су се услови за успостављање директне сарадње са државним институцијама Републике Словачке и покретање лектората словачког језика и културе у Београду. Први контрактуални лектор за словачки језик, Марта Гафрикова, долази на Катедру за славистику школске године 1997/98. На овом месту ћемо представити све контрактуалне лекторе за словачки језик који су током двадесет година допринели његовом одржавању и развоју у оквирима београдске универзитетске славистике.

---

*stefana.paun.rodic@gmail.com

** dalibor.sokolovic@fil.bg.ac.rs

¹ Соколовић, Д. Словакистика на Универзитету у Београду – генеза и перспективе. *Славистика* 6 (2002), стр. 251–255.

Марта Гафрикова (*Marta Gáfriková*) пореклом је из јужне Словачке, из околине Лученца. Студирала је на Филозофском факултету Универзитета Коменског у Братислави, професионално се бавила превођењем са румунског и француског језика. Пре лекторског ангажовања у Београду радила је на Институту за језичку и стручну припрему студената (*Ústav jazykovej a odbornej prípravy*) у Братислави као предавач словачког језика за странце. Један је од аутора петојезичног речника² намењеног страним студентима, полазницима курса словачког језика за странце. Током свог пионирског лекторског рада у Београду усредредила се не само на преношење и усавршавање практичних језичких знања, већ и на организацију различитих ваннаставних активности које су успешно помагале студентима да стекну опипљивија знања о словачкој култури. Вредна сваке похвале и поштовања су њена настојања да, у тешким и изазовним временима, пружи што већем броју студената могућност студијског боравка у Словачкој – у чему је била веома успешна (нпр. да обезбеди стипендије за летњу школу у Братислави и Банској Бистрици непосредно након бомбардовања СР Југославије). Пошло јој је такође за руком да међу београдским студентима пробуди интересовање за словачку заједницу у Србији. Након истека лекторског мандата, у одређеном периоду радила је у Словачкој економској библиотеци при Економском универзитету у Братислави.

Након Марте Гафрикове, у Београд 2002. године стиже искусни слависта Емил Хорак (*Emil Horák*). Он је рођен 14. априла 1938. године у месту Нове Сади у округу Њитра. Студирао је словачки и руски језик на Филозофском факултету у Братислави (1955–1958) и бугарски језик на Универзитету Климента Охридског у Софији (1959–1960). Дипломирао је на Филозофском факултету Универзитета Коменског у Братислави (1961), где је стекао академска звања доктора наука (1970) и кандидата наука (1976), а затим и доцента (1980). На Универзитету Коменског у Братислави је сукцесивно радио на: Катедри за словачки језик и књижевност, Катедри за славистику и индоевропеистику и Катедри за словенске филологије. Од 2000. године члан је Катедре за словенске језике на Филолошком факултету Универзитета Матеја Бела у Банској Бистрици. У више наврата био је лектор на Филозофском факултету у Новом Саду (1966–1968, 1971–1972, 1976–1977), као и једном на Филозофском факултету у Загребу (1994–1998). На Филолошком факултету у Београду као лектор за словачки језик радио је у периоду 2002–2006. Од 1991. године члан је Словачког комитета слависта, многим београдским славистима остао је у пријатељском сећању захваљујући свом не-

² Králiková E., Žitná E., Balážiková R., Gúčík M., Gáfriková M., Barková V. *Slovník slovensko-anglicko-francúzsko-španielsko-arabský*. Bratislava: ÚJOP UK, 1992.

себичном ангажовању и помоћи пруженој српској делегацији приликом одржавања Међународног конгреса слависта у Братислави 1993. године. Из богате библиографије Емила Хорака³ посебно бисмо издвојили двојезични двосмерни српскохрватско-словачки речник из 1991. године⁴, који и даље представља основну преводну лексикографску литературу савременог српског и словачког језика, затим његове контрастивне радове са српскохрватским језиком⁵ као и радове о питањима језичке кодификације и историје. Током свог лекторског ангажмана у Београду организовао је и издао први двојезични (словачко-српски) студентски словакистички часопис *Израз/Výraz*.

Јулијана Бењова (*Juliana Beňová*) је на месту лектора за словачки језик провела шест година, у раздобљу 2006–2012. Реч је о дипломцу Филозофског факултета Универзитета Коменског (1991–1996) и Високе школе музичких уметности (1996–2001) у Братислави. Искусни је педагог (ангажована на Позоришном факултету) и театролог⁶, управник Центра за истраживање позоришта на Позоришном институту у Братислави. Пре боравка у Београду, радила је од 2001. до 2005. као лектор на Шлеском универзитету у Катовицама. Током свог мандата у Београду, учествовала је у извођењу наставе не само у оквиру лекторских вежби, већ и предавања из теоретских предмета: стилистика, лексикологија и

³ Библиографија проф. др Емила Хорака доступна је на интернет страницама издања *Slovenski jazykovedci*: http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/1925-1975/Horak,%20Emil.html, http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/1976-1985/Horak,%20Emil.html, http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/1986-1995/Horak,%20Emil.html, http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/1996-2000/Horak,%20Emil.html, http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/2001-2005/Horak,%20Emil.html, http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/2006-2010.pdf.

⁴ Horák, E. *Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátsky slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991. 758 s.

⁵ Нарочито треба истаћи радове о семантици предлога, јер је ова тема с развојем когнитивне лингвистике особито заинтересовала савремене истраживаче, а за питање контрастивног или конфронтативног истраживања семантике предлога савременог словачког и савременог српског језика (и у когнитивнолингвистичком методолошком кључу) ови радови представљају незаобилазну основу, нпр.:

Horák, E. Predložky ZBOG, OD a IZ v spisovnej srbochorvátčine a ich ekvivalenty PRE, OD a Z v spisovnej slovenčine. in: *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*. 14. / Pavle Ivić. Novi Sad: Filozofski fakultet, 1971. s. 487–502.

Horák, E. Predložky v spisovnej slovenčine a spisovnej srbochorvátčine. in: *Bilten Pokrajinskog zavoda za izdavanje udžbenika*, 4, 1971, s. 68–86.

Horák, E. Kontrastívna analýza predložkového systému spisovnej srbochorvátčiny a spisovnej slovenčiny. in: *Slavica Slovaca*, 8, 1973. s. 75–92.

⁶ Beňová, J. Jozef Gregor Tajovský. v: *Dejiny drámy 20. storočia* / Vladimír Štefko. Bratislava: Divadelný ústav, 2011. s. 71–114.

Beňová, J. *Divadelná tvár Eudovíta Štúra*. Bratislava: Divadelný ústav, 2015. 35 s.

других. За време њеног боравка, сарадња са Амбасадом Републике Словачке је подигнута на виши ниво – организација концерата, изложби, филмских пројекција, помоћ приликом издавања тројезичног (словачко-чешко-српског) студентског часописа *Leňochod/Lenochod*, у којем се представљају дешавања из студентског живота, објављују студентски преводи, актуелности и занимљивости из Словачке и Чешке. Њеном заслугом студенти словакистике имали су прилике да у више наврата присуствују позоришним представама бројних гостујућих словачких ансамбала, као и да путују на екскурзије у Словачку. У овом периоду је умногоме побољшана и техничко-материјална ситуација лектората. Јулијана Бењова је такође лектор за време чијег мандата је покренута традиција прослављивања божићних празника на нашој катедри, која траје до данашњих дана. Ове прославе организују студенти заједно са педагозима, да би уз помоћ кратких сцена, рецитација и песама представили позваним гостима божићне обичаје и традиције у Словачкој.

Школску годину 2012/13. на месту лектора за словачки језик на Катедри за славистику провела је Мирјам Сташкова (*Miriám Stašková*). Она је словакисткиња из Трнаве која је пре доласка на београдски лекторат радила у поменутом Институту за језичку и стручну припрему студената у Братислави и као водитељ на словачкој католичкој телевизији *Lux*⁷, на којој ради и након повратка из Београда. Заслужна је за покретање Фејсбук странице лектората⁸. У јуну месецу 2017. године одбранила је докторску дисертацију на Универзитету св. Ђирила и Методија у Трнави, на Катедри за етнологију и ваневропске студије, под називом *Komparácia identity slovenskej etnickej menšiny v Srbsku a Chorvátsku na pozadí jazykových javov v historických a spoločenských súvislostiach*.

Последњи лектор у скупини, Хелена Љос Иворикова (*Helena Los Ivoríková*) почиње са радом на јесен 2013. године. Њен боравак представља врхунац деловања словачких лектора на Филолошком факултету у Београду – у наставном, организационом и персоналном смислу. Рођена је 3. јануара 1978. године у Жилини на северозападу Словачке. Студирала је словачки и латински језик на Филозофском факултету Универзитета Коменског у Братислави (1998–2003). Школске 1997/98. реализовала је студијски боравак на *Language and Cathedrical Institute* у аустријском Гамингу, а 2010. године у Финској, на Универзитету у граду Ливескиле. Од 2003. стручни је сарадник Лингвистичког института Људовит Штур Словачке академије наука у Братислави, у одељењу Словачког народног језичког корпуса. Од 2003. радила је као лекторка на Летњој школи словачког језика и културе *Studia Academica Slovaca*, а од

⁷ <http://www.tvlux.sk/relacie/detail/doma-je-doma>

⁸ <https://sk-sk.facebook.com/LektoratBelehrad>

2007. запослена је као стални сарадник Центра за словачки као страни језик на Филозофском факултету у Братислави. Током своје каријере пажњу је посвећивала проблематици говорне форме словачког језика у оквиру пројекта Словачког народног језичког корпуса и употребе корпусних база података у наставном процесу⁹. Коауторка је једног од најцењенијих уџбеника словенских језика за странце – *Krížom-krážom*, за нивое A1 и A2¹⁰. Колегиница Љос Иворикова је током свог боравка у Београду на веома вешт начин одржавала постојеће облике сарадње (Амбасада Републике Словачке у Београду, лекторат словачког језика у Новом Саду), канале комуникације (Фејсбук страница)¹¹ и манифестације (божићне и ускршње приредбе), подигла их на професионални ниво и додала велики број нових активности. Једна од њих је иницијација студената прве године, која се организује почетком сваке школске године. Затим, њеном заслугом знатно је повећан број посета предавача из Словачке, као и гостовања савремених словачких писаца (најчешће у сарадњи са новосадском словачком лекторком Мартом Соучковом). Сарадња са Амбасадом Републике Словачке у Београду резултирала је обезбеђивањем финансијске подршке (у виду гранта) која је уложена у комплетно реновирање и опремање словакистичке учионице. Радови београдских студената – кратки филмови, књижевни текстови, преводи – освајају највиша места на такмичењима на нивоу свих светских лектората словачког језика и културе, а организована су и два издања преводилачког конкурса за београдске студенте словакистике. Вероватно највећи допринос представљају њени успеси у обезбеђивању прилика за студентске боравке широм Словачке, у различитом трајању и током различитих периода у години (од летњих школа словачког језика и културе до семестралних и других боравака).

Улога контрактуалног лектора као фацилитатора, некога чија је улога да осмисли адекватне активности и одабере наставне технике с

⁹ Ľos Ivoríková, H. *Využitie Slovenského národného korpusu (SNK) v školskej praxi (SNK ako pomôcka pri vyučovaní slovenského jazyka)*. Bratislava: JÚĽŠ SAVBA, 2006. 20 s.

¹⁰ *Krížom-krážom. Slovenčina A1 [disk]*. Bratislava: Univerzita Komenského 2007. 187 s. (spoluautorky R. Kamenárová, E. Španová, H. Tichá, Z. Kleschtová, M. Mošatová).

Krížom-krážom. Slovenčina A2 [disk]. Bratislava: Univerzita Komenského 2009. 207 s. (spoluautorky R. Kamenárová, E. Španová, H. Tichá, Z. Kleschtová, M. Mošatová, D. Balšínková).

Krížom-krážom. Slovenčina A1+A2 – cvičebnica. Bratislava: Univerzita Komenského 2009. 213 s.

¹¹ Званична Фејсбук страница лектората сада, након четири године активне употребе, поприма карактер архива или својеврсне хронике словакистичког студијског живота – забележене су ту речју и сликом све ваннаставне активности организоване на групи за словачки језик Катедре за славистику, студијски боравци наших студената у Словачкој и сл.

обзиром на различите стилове учења и индивидуалне карактеристике студената те им тако олакша процес усвајања страног језика, од њега спонтано ствара кључну фигуру, која умногоме усмерава и формира младог словакисту. Надамо се да ће и убудуће контрактуални лектори за словачки језик, попут њихових претходника, у најближој сарадњи са наставницима Катедре за славистику и на обострано задовољство успешно обављати овај захтеван задатак те заједно с њима образовати будућа поколења београдских словакиста.

Stefana Paunović-Rodić
Dalibor Sokolović

TWENTY YEARS OF SLOVAK LANGUAGE LECTORATE AT THE UNIVERSITY OF BELGRADE

Summary

The paper presents a chronological overview of the development of the official language lectorate of the Republic of Slovakia at the University of Belgrade since its founding in school year 1997/98. Pedagogical and scientific achievements as well as educational contributions of five Slovak lectors who took part in the work of lectorate at the Department of Slavic Studies at the Faculty of Philology in Belgrade were individually examined.

Key words: Slovak Language Lectorate, Department of Slavic Studies in Belgrade